

gecesi katledilmeleri, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin sonraki on yıllarını komünistlerin katkısından yoksun bıraktı. "On beşler" in geleneği, yetmiş yıla yakın bir süre sonra, yine ülkenin gündeminde. (Sayfa: 4)

SIYASİ HABER VE YORUM GAZETESİ

adımlar

29 OCAK 11 SUBAT 1989

3

1500 lira

Siirt, Batman, Diyarbakır

DAĞ TAŞ GÖZALTINDA

20 Aralık 1988'den bu yana, başta Batman olmak üzere Siirt ve Diyarbakır'a bağlı ilçe ve köylerde 1000'i aşkın insan gözaltına alındı. Çocuklara varıncaya dek gözaltına alınan herkes işkenceden geçti geçirildi. (Sayfa: 6)

Doğu'da jandarma ve korucular görevde

İnsanların elleri kolları bağlanmış. Ya işkenceden geçirilecekler, ya kendi kendine öldü denilecekler. Suçlu olmadıkları da biliniyor aslında ama, bu günlerde büyük bir gözaltı dalgasının içinde kuşkuyla bekliyorlar.

► HAYDAR KUTLU RADİKAL DEMOKRATİZM

"Bu ülkenin insanları, yurttaşları olarak nasıl bir Türkiye'de yaşamak istedikimizi ortaya koymak en doğal hakkımızdır." (Sayfa: 5)

► SÖZLEŞMELER İMZALANMIYOR, İŞKENCELER SÜRÜYOR

Hukukçu Ergin Cimen, Türkiye'nin de imzaladığı İşkenceye Karşı Mücadele Sözleşmesi'nin getirdiği yükümlülükleri tartıştı. (Sayfa: 8)

► ANAP'IN YÜZKARASI

Önceki 1988'de, 1983'e göre yüzde 22,8 geriledi. (Sayfa: 10)

► BURSA, ESKİDEN YEŞİLMİŞ

"Yetkililer'e göre, 'Hava çamaştır mı ki, kirlensin'. Ama Bursa'da 6 kişi yaşamı yitirdi. (Sayfa: 12)

SİYASETİN İDEOLOJİK SORUNLARI

Farklı hükümetlerin gelişme ihtiyaçları, farklı sosyal-sınıfsal güçlerin çıkarları dikkate alınmadan, ekonominin sorunları hiçbir şekilde çözülmez. Bu ise ancak politik ve ideolojik çoğulculuk varsa yapılabilir. Onun için önce demokrasi.

Ülkemizde zamanla her türlü ekonomik ve politik yeniden yapılmadan özdeğişir. Özellikle 1987 sonrasında, İkinci Özal Hükümeti'nin kurumsallaşmasıyla bu yana bu yönde daha çok adam atılıyor.

Gerek ekonomik, gerekse politik yeniden yapılmayı zorlayan güçlü iç ve dış etmenler var. Geleneksel ekonomik ve politik yapı, tarz ve anlayışlarla bu tür dönüşümlere ayak uydurmak, yeterli dönüşümü götüremez olmaktadır.

Ne Türkiye'nin içindeki sosyal-sınıfsal, sosyal-politik ilişkiler, ne de Türkiye'nin dış dünyaya çok yönlü ilişkileri eski tarzda değişmez. Bu tür değişiklikler, önümüzdeki yıllarda ekonomik, politik, hukuk, sosyal alan, her şey her yeniden yapılmaya, yenilenmeye ihtiyaç duymaktadır.

Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Uluslararası ilişkiler ve genel olarak burjuvazi Özal çizgisinde değildi. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Hersey kapalı kapılar altında olmaktadır.

Özellikle İkinci Özal Hükümeti'nin kurumsallaşmasıyla bu yana bu yönde daha çok adam atılıyor. MİT, Kaporu ölesiye, Özal, polit iç ilişkilerde, Vatanlı olan, Herzey ve Kaya Erdem olan, senet mafyası, an ve kolun kaçakçılığı, hayal ihraçatı, başlatma, çoklu beşarler operasyonları bu kapsamlı boyutlara girmekte. Bu kapsamlı dönüşümlerle de.

Özal ve ekibinin ekonomik, politik, sosyal, kültürel, her alanda kendini dayatan yenilenme, yeniden yapılmaya ihtiyaçlarına gerekten yamamı ver-

de faaliyet başlatmış olmalarından tek nedeni, 12 Eylül'deki kurumsallaşma çalışmalarını denetimidir. Özal sorut politik ortam sorunudur. Emekçiler ve onların temsilcisi söz gücü büyük ölçüde devre dışı bırakılmıştır. Onların politik süreçlere katılması daha engellenmiştir. İkinci Özal kapalı kapılar altında olmaktadır. Aşık bir düşünceye sahiptir. Başbakanı so-

Özal ve ekibi uluslararası ilişkiler ve önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

çalışmasını değildir. Özal (özellikle 12 Eylül sonrası) gerici-faşist içerikle doldurulmuş "resmi ideoloji"nin yerinde devlette ideolojik pluralizm gerektirmemesi, demokratik bir gelişme yoluna kayımlık mümkün olmaya-

Devlet ile bireylerin ve sosyal-sınıfsal güçlerin, politik alanların ilişkisi yenilenmez zorundadır. Burada da hala büyük ölçüde fevkal, zorbalık egemendir. Bu ilişkilerdeki fevkal güçler bütün toplumun ilişkilerini yamamaktadır. Devlet ile toplum arasındaki ilişkilerdeki fevkalın sürmesinden kaçınıp örneği göstermektedir. Hükümet işkenciyi karşı karşıya etmiş olmaları anlamaktadır. Devlet Başkan Adnan Kahveci, "işkencinin önlenmesi için emniyet kuvvetlerine beyaz kalem gönderdiklerini" söyler. Ama işkenceci hala devam ediyor. İşkenceci hükümetin talimatı-
nı yerine getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Birçok köklü dönüşüm nesnel bir gereksinimdir

Politik rejim sorunları da çözüm doğrultusunda bir gelişme göstermektedir. 141-142'ın kal-

Özellikle 12 Eylül sonrası) gerici-faşist içerikle doldurulmuş "resmi ideoloji"nin yerinde devlette ideolojik çoğulculuk gerektirmemesi, demokratik bir gelişme yoluna kayımlık mümkün olmaya-

Politik yeniden yapılmaya, yenilenmeye ihtiyaç duymaktadır. Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

göçmenlerin geri dönmeleri gibi çözümler, demokratik, hümanist, yurtsever fikirler, bir ve bütün anlayışın, birim kültür ve fikirler alanındaki gelişmeleri için çalınarak ilerletilmeye çalışılır. Devletin ideolojik etkilerinin demokratik olan fikirleri etkilemesi, fevkal sosyal ve ideolojik güçlerin kendi fikirleri ile özgünlük etkileri gösterememesi de esastır. Devletin pluralizmin tutarlı bir savunucusu olması.

Devlet ile toplumun ve bireyin ilişkisi yenilenmez zorundadır. Burada da hala büyük ölçüde fevkal, zorbalık egemendir. Bu ilişkilerdeki fevkal güçler bütün toplumun ilişkilerini yamamaktadır. Devlet ile toplum arasındaki ilişkilerdeki fevkalın sürmesinden kaçınıp örneği göstermektedir. Hükümet işkenciyi karşı karşıya etmiş olmaları anlamaktadır. Devlet Başkan Adnan Kahveci, "işkencinin önlenmesi için emniyet kuvvetlerine beyaz kalem gönderdiklerini" söyler. Ama işkenceci hala devam ediyor. İşkenceci hükümetin talimatı-
nı yerine getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Gerekli olan, demokratikden yana olan güçlerin mutabakatı

Halkın politik güçleri, sosyal-sınıfsal güçleri, politik alanların ilişkisi yenilenmez zorundadır. Burada da hala büyük ölçüde fevkal, zorbalık egemendir. Bu ilişkilerdeki fevkal güçler bütün toplumun ilişkilerini yamamaktadır. Devlet ile toplum arasındaki ilişkilerdeki fevkalın sürmesinden kaçınıp örneği göstermektedir. Hükümet işkenciyi karşı karşıya etmiş olmaları anlamaktadır. Devlet Başkan Adnan Kahveci, "işkencinin önlenmesi için emniyet kuvvetlerine beyaz kalem gönderdiklerini" söyler. Ama işkenceci hala devam ediyor. İşkenceci hükümetin talimatı-
nı yerine getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Özellikle 12 Eylül sonrası) gerici-faşist içerikle doldurulmuş "resmi ideoloji"nin yerinde devlette ideolojik çoğulculuk gerektirmemesi, demokratik bir gelişme yoluna kayımlık mümkün olmaya-

Politik yeniden yapılmaya, yenilenmeye ihtiyaç duymaktadır. Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

değerleri, demokrasi, hümanizm, yurtsever fikirler, bir ve bütün anlayışın, birim kültür ve fikirler alanındaki gelişmeleri için çalınarak ilerletilmeye çalışılır. Devletin ideolojik etkilerinin demokratik olan fikirleri etkilemesi, fevkal sosyal ve ideolojik güçlerin kendi fikirleri ile özgünlük etkileri gösterememesi de esastır. Devletin pluralizmin tutarlı bir savunucusu olması.

Devlet ile toplumun ve bireyin ilişkisi yenilenmez zorundadır. Burada da hala büyük ölçüde fevkal, zorbalık egemendir. Bu ilişkilerdeki fevkal güçler bütün toplumun ilişkilerini yamamaktadır. Devlet ile toplum arasındaki ilişkilerdeki fevkalın sürmesinden kaçınıp örneği göstermektedir. Hükümet işkenciyi karşı karşıya etmiş olmaları anlamaktadır. Devlet Başkan Adnan Kahveci, "işkencinin önlenmesi için emniyet kuvvetlerine beyaz kalem gönderdiklerini" söyler. Ama işkenceci hala devam ediyor. İşkenceci hükümetin talimatı-
nı yerine getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Gerekli olan, demokratikden yana olan güçlerin mutabakatı

Halkın politik güçleri, sosyal-sınıfsal güçleri, politik alanların ilişkisi yenilenmez zorundadır. Burada da hala büyük ölçüde fevkal, zorbalık egemendir. Bu ilişkilerdeki fevkal güçler bütün toplumun ilişkilerini yamamaktadır. Devlet ile toplum arasındaki ilişkilerdeki fevkalın sürmesinden kaçınıp örneği göstermektedir. Hükümet işkenciyi karşı karşıya etmiş olmaları anlamaktadır. Devlet Başkan Adnan Kahveci, "işkencinin önlenmesi için emniyet kuvvetlerine beyaz kalem gönderdiklerini" söyler. Ama işkenceci hala devam ediyor. İşkenceci hükümetin talimatı-
nı yerine getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Özellikle 12 Eylül sonrası) gerici-faşist içerikle doldurulmuş "resmi ideoloji"nin yerinde devlette ideolojik çoğulculuk gerektirmemesi, demokratik bir gelişme yoluna kayımlık mümkün olmaya-

Politik yeniden yapılmaya, yenilenmeye ihtiyaç duymaktadır. Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

Özal ve ekibi bu ihtiyaçla belli bir yamamı getirmeye çalıştı. Bu daha çok uluslararası ilişkilerde, önümüzdeki yıllarda ve içteki ilişkilerde yamamı getirmeye çalıştı.

P İKTİDARININ YÜZKARALARINDAN BİRİ

İşçilerin 1 kilogram et alabilmek için çalışmaları gerekli süre,
3 saat 45 dakikadan 5 saat 10 dakikaya yükseldi.

■ Ahmet Gürula

ANAP hükümetinin, iktidarda bulunduğu beş yıl içinde, emeğe göre çalışan kesimleri giderek daha gün koşulları altında yaşamaya sürüklediği bir gerçek. Bu gerçek tüm boyutlarıyla kamuoyunda sergilenmesine karşın, iktidarın işverenler yardımıyla işçilere karşı uyguladığı kötüleştirici politikaların sürdüğü de biliniyor.

Bu politikalar sonucu, ANAP'ın iktidarda geldiği 1983 yılından bu yana ücretlerde gerçekleşen artışlar, yıllardır süren yüksek enflasyonun gerisinde. 1988 yılında işçi ücretlerinde sağlanan artışlar bile yüzde 75.4'e varan enflasyon karşısında düşüktü.

Devletin resmi verileri ve asgari ücretin gelişimi, işçi ücretlerindeki reel gerilemeyi ve satın alma gücündeki azalışı açıkça ortaya koyuyordu. Böylece, işçinin yaşam koşullarındaki kötüleşmenin üstün otomedildiği, mızrağın kılıfı sağlamadığı bir kez daha görülmekte.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından hazırlanan ve 1989 Yılı Programı'nın 322. sayfasında yer alan "Türkiye Genel İşçi Ücreti" serisindeki gelişmeler enflasyonun arındırıldığında, işçi ücretlerindeki reel artışın 27.6 olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle, işçilerin günlük net ücretleri ve vergi indesi gelirlerini karşıyama Türkiye genel işçi ücretleri 1983-1988 100 kabul edildiğinde, 1988'de 72.4'e geriliyor.

Asgari Ücret Tespit Komisyonu tarafından belirlenen asgari ücretin de son beş yılda reel olarak gerilediği görülmüş. Sanayi kesimi için belirlenen asgari ücret, yarıyılığa giriş tarihleri itibarıyla artırıldandırıncı enflasyonun arındırıldığında, 1983'e göre, 1988'de yüzde 22.8 gerilediği belirlenmiştir.

Sendikal etkinliklerin kısıtlandırılması, grevlerin engellenmesine çalışılması, ANAP iktidarında işçi ücretlerindeki cerasyonla birlikte, işçilerin yaşam düzeyi de hızla kötüleşiyor. Türkiye genel işçi ücreti ve asgari ücretin seçilmiş bazı maddeler karşısındaki alımsımları incelendiğinde, yaşam düzeyindeki gerilemenin giderek dayatılmaları boyutlarına vardığı açıkça ortaya çıkıyor.

1983 yılında, işçilerin 1 kg et alabilmek için çalışmaları gereken süre 3 saat 45 dakikadır. 1988'de 5 saat 10 dakikaya yükseldi. Bir ganyar makinesi almanın işçi çalışmaları gereken süre 1983'de 372 saat 15 dakikaya iken, 1988'de 488 saat 44 dakikaya ulaştı. □

Tablo 1: Türkiye genelinde işçi ücreti (günlük/saat)

Yıl	DİE Türkiye Genel Tüketici Fiyatları Endeksi	Türkiye Genel İşçi Ücreti	Gerçek Ücret Endeksi
1983	100.0	1.183,00	100.0
1984	148.4	1.888,38	103.0
1985	215.1	2.699,99	106.1
1986	289.6	3.290,77	96.1
1987	402.1	4.767,37	100.2
1988	705.3	6.045,06	72.4

* 1988 yılı fiyat artışları % 75.4 olarak gerçekleşmiştir.
Kaynak: DPT, DİE.

Tablo 2: Sanayi kesimi net asgari ücret (ortalama/aylık)

Yıl	DİE Türkiye Genel Tüketici Fiyatları Endeksi	Net Asgari Ücret	Reel Net Asgari Ücret	Reel Net Asgari Ücret Endeksi
1983	100.0	11.214,60	11.214,60	100.0
1984	148.4	13.729,20	9.251,48	82.5
1985	215.1	18.718,75	8.702,35	77.6
1986	289.6	27.812,40	6.603,73	58.6
1987	402.1	38.300,82	9.525,20	84.9
1988	705.3	62.680,12	8.661,05	77.2

* 1988 yılı fiyat artışları % 75.4 olarak gerçekleşmiştir.
Kaynak: Asgari Ücret Tespit Komisyonu Kararları, DİE.

Tablo 3: Ortalama aylık asgari ücretin (net) seçilmiş maddeler karşısındaki alımsımları

Maddeler	1983	1988***
Ekmeğin (kg)	185.7	160.3
Sığır eti (kemiksiz) kg	16.3	14.4
Beyaz peynir (kg)	23.9	21.9
Kurufasulye (kg)	52.4	39.8
Zeytin (kg)	29.1	18.5
Torşeker	110.8	140.3
Margarin (kg)	49.1	40.5
Otlubun bileti (adet)	1.009.5	242.2
Odun (kg)	409.5	813.3
Buzdolabı**	0.14	0.13
Çamaşır makinesi	0.16	0.15
Elektrik süpürgesi	0.54	0.41
Televizyon alıcısı**	0.28	0.06

* 1983'te 12 ayık, 1988'de 32.5 ayık
** 1983'te 61 ayık, 1988'de 56 ayık çift ayık
*** Bu dokuz maddede işçi maddesi, sonrakı dört maddede işçi de dokuz ayık bandı ortalaması fiyatları.

Gene enflasyon, gene enflasyon

Tunc Yavaş

Özal mahzusun oluyorsa, Dilinize bir enflasyon domasması, Türkiye'nin başka sorunu yok mu, demeye geçiyor.

Enflasyonu Türkiye'nin gündeminin başına oturtan Özal, Ağın 1983'ün, 1984'ün, sonrakı yılların gazetelerini, işçilerin ücretlerini, maaşlarını, maaşlarını, köylülerin ürünlerine verilen bedeli, daha helveleri helveleri artırmaları enflasyonu azaltıncasına, enflasyonu ise köylülerden, helveleri bir helveleri olduğu, bu tahliyle ölmeyecek bir helveleri Özal ve ANAP, olduğu, tahliyle ölmeyecek bir helveleri için de işçilerin, memurların, köylülerin, esnafın, emeklinin kemer sıkması gerektiğini, bizzat Özal'ın sözcüklerinde okuyor; hatta bazıları'nın altında imzası bile olduğu görülmektedir.

Aynca, bütün hesap çarınlarına, vergi indesi v.b. etkilere karşı, ücretlerin satın alma gücü 1983'ten bu yana azalmışsa, aynı mahzusun alabilmek için insanlar daha uzun süre çalışmalı, böylece daha çok emek harcamak zorunda kalıyorsa, onların temel sorunu enflasyon olmuyacak da, hangi sorun olacak? AHAT adlı araştırma kuruluşunun "haklı gündem" dedi helveleri yer aldığı belirmekte. Üzere her ay yapıp araştırma sonuçlarına göre, 1985'ten bu yana, halkı koyalması v.b. birkaç işin dışında, her ay "haklı gündem"nin birinci sırası "hayat pahalılığı", "geçim zorluğu", "zamlar", kısaca "enflasyon" olmaktadır.

Bütün bu olgular ortada olursa, Özal'ın enflasyonla uğraşmak yerine, enflasyonun azaltılmasının yakınında bir başka gerçeği, "haklı gündemini belirleyen temel sorunlar"dan ne kadar uzak olduğunu açık seçik görüyoruz. ■

Tablo 4: Türkiye genel günlük işçi ücretinin (net) seçilmiş maddeler karşısındaki alımsımları

Maddeler	1983	1988***
Ekmeğin (kg)	19.6	15.3
Sığır eti (kemiksiz) kg	1.7	1.4
Beyaz peynir (kg)	2.5	1.6
Kurufasulye (kg)	5.5	3.8
Zeytin (kg)	3.1	1.8
Torşeker	11.7	13.5
Margarin (kg)	5.2	3.9
Otlubun bileti (adet)	42.4	23.4
Odun (kg)	116.0	78.9
Buzdolabı**	0.015	0.013
Çamaşır makinesi	0.017	0.015
Elektrik süpürgesi	0.057	0.040
Televizyon alıcısı**	0.024	0.006

* 1983'te 12 ayık, 1988'de 32.5 ayık
** 1983'te 61 ayık, 1988'de 56 ayık çift ayık
*** Bu dokuz maddede işçi maddesi, sonrakı dört maddede işçi de dokuz ayık bandı ortalaması fiyatları.

Tablo 5: Türkiye genel işçi ücretleri (net) seçilmiş bazı maddeler karşısındaki alımsımları

Maddeler	1983	1988
Ekmeğin (kg)	20 dak.	28 dak.
Sığır eti (kemiksiz) kg	3 saat 45 dak.	5 saat 10 dak.
Beyaz peynir (kg)	2 saat 33 dak.	4 saat 22 dak.
Kurufasulye (kg)	1 saat 10 dak.	1 saat 52 dak.
Zeytin (kg)	2 saat 6 dak.	4 saat 2 dak.
Torşeker	33 dak.	32 dak.
Margarin (kg)	1 saat 14 dak.	1 saat 50 dak.
Otlubun bileti (adet)	9 dak.	18 dak.
Odun (kg)	3 dak.	5 dak.
Çamaşır makinesi	372 saat 15 dak.	488 saat 44 dak.
Elektrik süpürgesi	112 saat 22 dak.	184 saat 9 dak.

Haftalık çalışma süresi 45 saat olarak alınmıştır.
Kaynak: DİE ve DPT verilerinden, tahminlere dayanmaktadır.

DİSK Genel-İş binasına Anayasa Mahkemesi taşınıyor

SAHİBİNİ BEKLEYEN BİNA

Kamulaştırma kararına karşı iptal davası açılabilir. Ancak o günlerin Ankara Sıkıyönetim Komutanı Recep Ergün, gönderdiği bir "emirle" iptal davası açılmasını yasaklıyordu.

■ Özcan Keleş

Ankara Vilayet İdare Heyeti'nin 31 Mart 1981 günü kararttığı, Devlet Planlama Teşkilatı için kamulaştırılması bulunan DİSK Genel-İş Sendikası'nın Çankaya semtindeki binasına, Ankara Mahkemesi taşınma hazırlıkları yapılıyor. Kamulaştırma işlemi ve sonrasında gelişmeler, "12 Eylül hukuku"nın yürürlüğe bir kez daha ortaya çıkarılması, DİSK'e ve bağlı sendikalara yitirilen saldırdığı da singeleme özelliği taşıyor.

Binanın yapılması önerisi, on yıl önce, Ankara'da bulunan Mesken Sanayi Anonim Şirketi-MESA'nın geliyordu.

12 Eylül 1980'e gelindiğinde, inşaatın yüzde 55'i tamamlanmıştı. Maliyeti 120 milyon olmuş, sendika 92 milyonuna ödemeyi, 25-30 milyon lira dolayında da borçlu durumda kaldı.

Evren: "Komünizm eğitimi yaptıracağız"

12 Eylül darbesi yapıldı. Devlet Başkanlığı'na geçen Orgeneral Kenan Evren, çeşitli yerlerde konuşmalar yapıyordu. Evren 16 Ocak 1981'de Adana'da yaptığı konuşmada, şöyle diyor: "Ben sendika, Ankara'da sendika merkezi olarak, 16 katlı ve 160 odalı bir gökdenar yapıyor. Bu gökdenar 200 milyon lira değerinde, bir kısım odaları ucuzla. O kişilerin misafiri veremeyiz. Bu binaya, bugüne kadar 250 milyon lira sarf edilmiş. 400 kişiye bir eğitim salonu var. Komünizm eğitimi yapıyoruz, komünizm, komünizm..."

Ve yöneticiler tutuklu, bina kamulaştırılıyor.

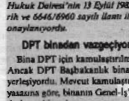
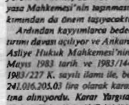
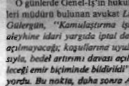
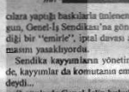
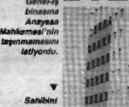
Evren'in konuşmasında verdiği sözler de, öbür iddialardan da girer. Bu bina, kamulaştırma için "takdir edilen" değerle de, bedelin artırılması karar vermiş mahkeme kararları ile de sahipliği oluyor. Ama ne gam! Emir büyük yordandı.

Koç gemileri, söz konusu konuşmadan ileri ya on beş gün sonra, Ankara Vilayet İdare Heyeti 31 Mart 1981 günü karar ile binayı DPT için kamulaştırıyor ve 12 Eylül 1981 günü Sendika'ya teslim ediliyor. Sendika yöneticilerinin o sırada Davutpaşa'da tutuklu bulunduğu Sendika'ya.

Ankara Belediye Başkanlığı yaptığı iş, yapısı ve cemi fiyatları çok iyi bilen Ali Dincer'in, "300 milyon ben alırım" dediği binayı, Çankaya İlçesi Takdir Komisyonu, 20 Nisan 1981 günü 69.072.000 lira değer biçiyordu...

Recep Ergün iptal davasını yasaklıyor

Kamulaştırma kararına karşı iptal davası açılabilir. Sonuç o günün koşullarında ne olur, tahmin edilemez. Ancak böyle bir yasal yol ve hüküm vardı. Ancak o günlerin Ankara Sıkıyönetim Komutanı, günümüz ANAP Başbakanı Mehmet Reşat Recep Ergün'dü. Yargılarına ve sav-

Hasan Esat Işık, dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Bozcuoğlu'na yazdığı mektupta, Genel-İş binasına Anayasa Mahkemesi'nin taşınmasını istiyordu.

Sahibini bekleyen Genel-İş binası: Önce Darıyaz, sonra Ankara'da Mahkemesi için yapıldı. Sahil ortası emir

çeni bir kamulaştırma yasası hazırladı. Millî Güvenlik Kurul'u'na kabul ettirerek, 8 Kasım 1983 günü yürürlüğe giren, 1942 sayılı yeni kamulaştırma yasasıyla, geri verme işlemini ortadan kaldıran bir hüküm getirdi. Yasa'nın 22. ve 23. maddeleri, taşınmazın, kamulaştırılan işin dışında bir başka işarede devredilebilmesini sağlıyordu.

Hasan Esat Işık'ın duyurduğu, Anayasa Mahkemesi için yeni bir bina yapımı amacıyla bir ara belirlenmiş, temel atma törenine hazırlanıyordu. Vazgeçildi. Bina, Anayasa Mahkemesi'ne devredildi. İşleri eski bakan Hasan Esat Işık, dönemin mahkeme başkanı olan Ahmet Hamdi Bozcuoğlu'na, 6 Kasım 1984'de bir mektup yazarak, "binaya taşınmamamızı" istedi. Bozcuoğlu ise, verdiği yanıtta, yapıların "başlangıç statüsü" ile değiştirildiğini bildiriyordu.

Hasan Esat Işık, daha sonra "Ben konuyu toplumsal açıdan değerlendirdim, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı konuyu yalnızca hukuki yönünden değerlendirdim", diyor.

Olayın politik, hukuki yönü ortadaydı. Ortadan kalkmazın sorusu ise, binanın başka belkemesiydi. Tüm DİSK ve bağlı sendikaların mal varlıklarını gibi...

DPT binadan vazgeçiyor

Bina DPT için kamulaştırılmıştı. Ancak DPT Başkanlığı binasına yerleştiriyordu. Mevcut kamulaştırma yasasına göre, binanın Genel-İş'e teslimi gerekiyordu.

Faaliyet Bülteni Üyesi hükümetin...

TEZKOOP-İŞ İSTANBUL 3 NO'LU ŞUBE BAŞKANLIĞI KURMA İLE BELİRLENDİ

Tezkoop-İş'in İstanbul 3 Nolu Şubesi'nin işlerini tüm toplama ile olanakları genel kurula gidi. İhtimal büyük ölçüde Mırac İşçileri'ndir.

Şube başkanlığı, Ayman Kuvvetli'ye verildi.

Ölçümleri genel kurul, 15 Ocak 1984'de yapıldı. Ayman Kuvvetli ve

Yusuf Çengiz şube başkan aday oldular.

100 delegenin oy kullandığı seçimlerde, adaylar 48'er oy aldılar 4 oy gerektiriyordu. Sandık kurulu başkan olan hakim, sonucu kamu belirlendi. Kurula başkan Yusuf Çengiz şube başkan oldu.

KANSER, MESLEK HASTALIĞI

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) sanayileşmiş ülkelerdeki kanser olaylarının yüzde 40'unu işyerlerinde zararlı maddelerden ileri geldiğini belleten bir rapor yayınladı.

Raporunda işyerlerinde kömür, krom, nikel, radon gazı, asbest, arsenik, kromit işi ve odun zerreleri içinde 900 değişik kimyasal bileşik karereyle ayıran maddeler arasında yazılmakta. Bu maddelerle temasın dolaylı madden olduğu, demir çelik tesislerinde çalışanlarda, boyacı-kıymacı işlerinde ve mobilyacılık, çamaşırcılıkta kanser riski oldukça yüksek olduğu belirtiliyor.

ILO, sanayi ülkelerinde işyerlerinde ölümlemleri ve tazminat meselesi-

nin yasal güvence altına alınmasını kararlaştırarak, birçok işyerinde bu kayıtlara uyulmadığı ve devletlerin kontrol mekanizmasını oluşturmaya dikkat çekti. Raporla kalkınmakta olan ülkelerde ise durumun daha kötü olduğu belirtilerek bir an önce kalkınma bursu belleten sağlık koşullarına uyulmadığı belirtiliyor.

Haziran ayında Cenevre'de yapılan onuncu Dünya Çalışma Konferansı'nda ILO, işyerlerinde kanser tehlikesine karşı iş sağlığını denetim altında tutulmasını bazı kanser geçirilen meslek hastalığı olarak kabul edilmesi ve devlet kontrolünün sağlanması yönünde bir önlemler katalogu sunarak...

Cam işçileri

BİR YILLIK SÖZLEŞMEDE KARARILAR

Kristal-İş Sendikası ile Cam İyiverleri Sendikası arasında sürdürülen toplu sözleşme görüşmeleri uyuşmazlığa sonuçlandı. Ekonomik iş hukuku, sendika temsilcilerinin görevi, sözleşmenin süresi, kapsamı, çalışma saatleri, hafta tatili, disiplin kurulu ve geçici işyeri ilişkisi maddelede anlaşma sağlanmadı. Bunun üzerine işçiler toplu olarak Paşabahçe'den Beykoz'a kadar gidenek Cam İyiverleri Sendikası'na irtifağ çekti. İrtifağa bir yıllık sözleşmede kararlı olduklarını belleten işçiler bu eylemin bir uyarı olduğunu söylediler.

OECD ÜLKELERİ ARASINDA İŞSİZLİKTE ÜÇÜNCÜYÜZ

Ekonomik İyileşimi ve Kalkınma Örgütü (OECD), yayınladığı "işsizlik ve işgüç" konulu raporunda, Ocak'ta 34 ülke arasında Türkiye'nin yüzde 16 oranıyla, "işsizlik" oranı fazla 3. sıradadır.

da bulunduğunu açıkladı. Açıklamaya göre, en yüksek işsizlik oranı, yüzde 19.5 ile İspanya, ardından 19.2 ile Yunanistan, yüzde 18.5 ile İtalya ve yüzde 18.2 ile Fransa'da bulunuyor. İşsizlik oranı yüzde 15 ile en düşük oranı gösteren ülke ise...

1 MİLYON İŞADAMI ASGARI ÜCRETİDEN AZ VERGİ ÖDEYİ

1988 yılında vergi belirleniminde yüzde 38,2'nin üstünde, yüzde 200'ün altında ve işadamları tarafından ödenen vergi belirleniminde...

Yerleşim için kalan ise diğer vergilerden sağlanıyor. Vergi oranı göre vergi oranı yüzde 38,2'ye kadar belirlenir. 1988 yılında vergi belirleniminde yüzde 38,2'nin üstünde, yüzde 200'ün altında ve işadamları tarafından ödenen vergi belirleniminde...

Avrupa Parlamentosu Karma Komisyonu Toplantısı

ÖNCE ÖZGÜRLÜKLER

Karma Komisyon Başkanı de Ryke: "İlk kez Türk tarafında da çok sesli, çoğulcu bir hava görüldü. Türk meslektaşlarımızın da Kürtlere 'dağ Türki' değil, 'Kür' diyebildiklerine şahit olduk."

Avrupa Parlamento Karma Komisyonu 9 yılın bir arada son toplantısı 17 Ocak'daki ilk oturumunu tamamladı. Ancak açılış konuşmalarında sonra bakanlar tartışmaya derhal başladı. Hangi partiden olursa olsun Avrupa milletvekilleri ısrarla Türkiye'de insan haklarına saygı gösterilmemesi istedi. Örneğin ANAP'lı Zeynep, "Bizde komünist olmak serbest, yalnız komünist partiye yasak" deyince, söz alan İngiliz muhafazakar

kar milletvekili J.D.Taylor, "Demokrasinin olmazsı için komünist partisinin de serbest olması gerekir", dedi.

Komisyon toplantısında Türkiye'de en çok tartışılan konular dışarıya ve örgütlenme özgürlüğü, komünist partisinin yasaklı olması, Kürt halkına yapılan baskılar, Sargın ve Kutlu davası, yurt dışındaki politik güçmelerin Türkiye'ye sokulmaması ve firmaların olan kilise davaları oldu.

İtalyan komünist milletvekili bayan Luciana Castellina 186 Avrupa Parlamentosu üyesi tarafından insizamları olan ve Sargın ve Kutlu'nun ve bütün diğer Kürt nüfusunun serbest bırakılmaları ve TCK'nın değiştirilmesini talep eden bir açıklamayı Bülent Akaracalı'ya verdi. Akaracalı da bu imzaları bu kümnete iletmeğe söz verdi.

Komisyon çalışmalarını defterden partiler temsilcileri toplantılarında açık sözlü ve doğrudan tartışmaları içinde geçtiğini belirttiler. Kimi ANAP'lı milletvekillerinin iktidareye ve antidemokratik kanunları sayı sayan sözlerine karşın, başka ANAP'lıların Türkiye'nin demokrasisi yönünde mesafeli olmaları gerektiğini, ancak bunun için zamanla ihtiyaç olduğunu söyledikleri dikkati çekti. Toplantıların sonunda söz alan SHP Ankara milletvekili Tahir Köseki ve Malatya milletvekili İsmet Aksoy, yurtdışında insan haklarını nasıl çiğnediği anlatırlar. Bu çıkış herkesi şaşırttı.

Avrupa milletvekilleri zaten yıllardır böyle kaynaşan öğrendikleri ve sayısız belgelerle ispatlanmış gerekçeleri bir kez de ilk milletvekilleri arasında dilemiş oldular. Oye yından 1969'den beri resmen savunulan ve hiçbir inandırıcılığı kalmamış olan, "Büde kırsal yöre, demokrasidir, insan haklarına da saygıya" tezine, ilk kez ilk milletvekilleri

niñ açışa karşı çıkmaları, ilkinizin ilkbirini sarınmak şöyle düşün, peşin kararlarımızı sebep oldu. Nitekim Karma Komisyonun belhikası bulunan liberal Beyer de Ryke, aşırısızlar bilince yapılan basın toplantılarında, "İlk kez Türk tarafında da çok sesli, çoğulcu bir hava görüldü. Türk meslektaşlarımızın da Kürtlere 'dağ Türki' değil, 'Kür' diyebildiklerine şahit olduk. Bu çok sevindiricidir", dedi.

Avrupalı, demokrasinin ancak farklı görüşleri yer yerlen bir ortamda gelişebileceğini biliyor. "İşkence yapıyor. Kürt halkına baskı yapıyor, komünistler hapise alıyor" diyen milletvekillerini görürne "Türkiye'de şahiden bir yerler değişmeye başlamış" dediler. Yine basın toplantısında söz alan Alman milletvekili Felnerstein (sosyal demokrat) Nisan ayında Ankara'da toplantıcağı, o zaman buraya geleceğimizi kulanma somut adımları atılması konusunda görüşler iletirdi.

Bu komisyonun Türkiye AT ilkerilerinde önemli bir yer tutacağı şimdiden söylenebilir. Komisyon ANAP'da doğrudan veriyor olmaık ki, komisyonla Bülent Akaracalı'yı yamına Kocaeli, Şıvan ve Tazır gibi yer alıyor. ŞHP ise genel sekreteri Deniz Baykal'ı yollayarak komisyon çalışmalarına verdiği önemli göstermiş.

Bülent Akaracalı: Türkiye'de komünist partisinin yasaklanmasını eyleyeli ve öleğini suçlarını kaldırılmasını isteyen 186 parlamenterin imzaları bulunan mesaj hükümetine iletileceğini açıkladı.

Deniz Baykal: Akaracalı'nın konuşmasından memnundur diye doğrudan ve komünist partisinin kaldırılmasını istedi. 142, 143, 144 maddelerini kaldırılmasını SHP'nin programında belirtir.

TUDEH Humeyni rejiminin

iyuzünü açıkladı

POL POT REJİMİNİN KATLIAMLARI BİLE ARTIK ŞAŞIRTMIYOR

TUDEH partisi Polibüro, İran'da Humeyni rejiminin katliamları duyan ve bu cinayetlere derinleşmek için tüm insanlığı dayanmaya çağırın bir bildiri yayınladı.

Sen gününde Humeyni rejiminin insanlardan gelen habere göre, tutuklanarak yargılanmadan kurşuna dizildikleri, cinayetlerin yapma ile diğerlerinin toplarla de-tolodğu ve alilerin zindanlemlerine engellenmek için geceleri mezarların sözleri alıntı edildiği. TUDEH bildirisi verilecek bilgiler arasında, Ayvaz Etili 1988'den bu yana, tutuklanarak altilerle götürme-lere izin verilmediği belirtiliyor.

TUDEH bildirinde, daha sonra "tutuklu alileri ve parti dostları tarafından yurtdışı pasaportları haberele idam edildikleri" alıntı et-sinildikten sonra, ya görülmeye ver-tiliyor:

"İran İslam Cumhuriyeti, kendisi-nin olanları yökemeyi amaçlıyor. Artık sizin özerk ağıtlık kalınamayacaklarıdır. Bunun için Humeyni'nin pasaportları göre karan-bilme cinayetlerinin izleri öten-teye çıkarılıyor."

İran'daki kurime Hitler'in gaz odalarında, Şil'deki stadyumlar-da, Endonezya'daki baskı banyoları-ndan söz etmiyor. Artık Kampey-ya'daki Pol Pot rejiminin toplu me-zarları olanı pasaportı. İran'da herkes, her gün bu olayları tana-ıyor, bu olayları yapıyor."

GÜNDEMİ TEZİZLEK

■ Ali Söylemci

Strasbourg'da 17-20 Ocak gününde ilerleyen Türkiye aşımında önemli bir toplantı yapıldı. TBMM ile Avrupa Parlamentosu karma Parlamento komisyonu 9 yılın bir arada son yeniden toplantı-

Görüşmelerin havası "doğu ve çok sesli" diye tanımlanabilir. Özgür Avrupa'daki alikimide bütün önemli insan hakları sorunlarını gündeme gündürler. Türkiye'den gelen parlamenterler ise, Avrupa Topluğunda iştik baysurunu görülmeye bakılır görüşmeler bu sorun-ların giderilmesi için gereken her şeyin yapılacağını söylediler.

Karma Komisyon'un Avrupa ka-nağı, "Türkiye AT'a üye olamaz" gibi bir tavır içinde değil. Ancak in-sor haklarını gerçekleştirme için azıcık adımları bir pozitiflik ol-maya kalıne getirilmesi ve en az bir-az böyle bir istikrar yapılması boş olmuştur.

Komisyon üyesi: A'n Mehmet

Kecelber Strasbourg'da "glasnost ve perestroika ile bir değişim durumundadır" dedi. Sovyet poli-tikasının Türkiye üzerinde olumlu etkisi ANAP liderleri tarafından da doğrulanmış oldu. Fakat değişme zorunluluğu yalnız üç etkiler bir tepki olarak ele alınmamalı. Türkiye ya uyum ya silkinen politika-ya cevap olarak değil, çözümleri-ye sayılabilecek, yarımlı ihtiyarlar-ı cevap verilebilir için değişim ko-runmalıdır.

Neden Solidaritas'ın konan sayı kaldırılıyor? Neden yalnız Kocaeli değil, bütün dünya perestroika ve glasnost etkisiinden bahsediyor? Neden Gorbacov Avrupa ve Kuzey Amerika kamuyunun en sevili gü-venilen devlet adamı?

Glasnost ve perestroika ile öze-len yenileme politikası altında neden değil şimdi. Temelde yatan, herşeyi belirlenir ve şifitike daha büyük bir güde belirlenerek olan bi-lin ve iktidarete bağdondoruk ge-çilebilirler.

Azıncılıkçılar altımlarını bir milyon yıl önce atması kullandıysa

başlatıldıkları söyleniyorlar. Şimdi ye-niden beki de bir ilay sayılı kaplı ka-dar çarpıcı somutları olmaık kişif ve iktidarene çıyıldığını. Bilgisayar za-manları sayıya zeka yapmaık için ça-ğıyorlar. Bir milyon yıl önce iki de-fer bir doğa gücüne hakim olan ade-ri tepki olarak ele alınmamalı. Türkiye ya uyum ya silkinen politika-ya cevap olarak değil, çözümleri-ye sayılabilecek, yarımlı ihtiyarlar-ı cevap verilebilir için değişim ko-runmalıdır.

Bunun sonucuları çok değil, 10-15 yıl sonra ekonomide, savunmada, her alında yarışmaya çıkarak. Türkiye aşımında ne yapmak lazım, tar-tışmaya başlamak im.

Strasbourg'daki toplantıya alan günlerinde Viyana'da sonra enen Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGIK) sonucularını defterlerinde dışırlar bakan Mesut Yılmaz, "tar-tışılacak hakları, ilkinizin işi ol-maktaki çabaktır" demis. Yaşadık-muz dönenin en çarpıcı özelemlerinde biri bu. İnsan hakları ve silah-ılaşmaya hecinin görünü özelemleri alimazı okutmaı halinde geldi. Top-lantılar ve devlet adamları herşeyden önce bu özelemleri vuruyor.

bu da her şeyi de her şeyi de

Hüçbir tek bu gidigin dışında ka-lamaz. Bizim için de mesire katılıp kulanma mesireli değil nasıl ve ne zaman kalıncakmış mesireli. Şartların zorlanmaması mı, bilicili olarak seçmek mi?

Eğer bu an önce davranılmaz, Türkiye insan hakları alanında ka-zarlı ve cesur hamleler bütünlüğü bu-bir kazanabilir. Kuruluş Savaş'ın ard-ışın Cumhuriyet'in kuruluşu ve Atatürk devrimleri namı "Boğaz-daki hasta adam" bütün dünyaca sayılan bir devlet haline getirilmiş, hatırlanmış.

Fikir ve örgütlenme özgürlüğü gerçekleştirilecek, Kürt halkının varlığını kabul etmekte, ilkinizin özelemlerine Türkiye bir bir şey ka-lamaz. Aksine, Kürtler var mı yok mu, 141, 142, 143, 144 maddeler ka-dırıl-ma, kaldırılmasın mı gibiler-den, coşulu beşinliğine geyiği bil-diği sorularla aşırpamak yapı ka-betmekten kurtulur. Gündemimiz kişir önce özelemlerini sorulardan tezizlenmiş ki ilkinizin ve çağırma-ıca mesireli istikrarı yap-görm-lemeye yoneltilebilir.

bu da her şeyi de her şeyi de

Bertolucci ve Ayzenshtayn'dan toplumsal mücadelele bakış

TARİHİN ANLAMI/“1900”

Bertolucci tarih-hayatin anlamı sorusunu buradaki ele alış biçimiyle bizi çok sarsıcı bir boşluk içine fırlatıyor. Filme iyice bakın. Ben ne izledim diye sorun.

► Bertolucci'nin 1900'de: "Yüzdüz onlarla birlikte çarpıyor. Haksızlığı onlarla yayıyor. Tepkilerimizi koşturuyoruz."

■ Vesel Altayman

Yıl 1945. İtalya'da faşizm çökertilmiş. Dağlardan, tepelerden, tarlalarından kopagelmis köylüler, ağağın çiftliğinin avlusunda hep erileyegeçirdikleri ve daha önce hiç tanımadıkları bir birlikle tek duyğusuna bütününde dahi ediyor. Kızıl bayraklar, silahlar. Faşizmin köydeki celladını yakarak sıklıkla kurşun. Yıllardır köylerden uzaklarda mücadele vermiş Olmo (Gerard Depardieu) bir mezar taşının başında, geçmişte belleginde kaldırmadığı (ya da unutmuş) köylüye. Uzakları izliyor çokkumun bütününe dahi. Çiftliğin son ağası (Robert De Niro) küçük köylü çocuğun refleksinin namusuna karşısında çoktan bir ceset. Her zamanki kararsızlığı ve çelişkilizliği o anın içinde donmuş.

Tepkiler bölüşüyor. Köylüler sosyalizmin kuzen salıncı anırsık algılanabilirliklere dönüştürmeye çalışıyorlar. So kadar toprak, yüneltok... Özlendi çekilen günler geldi mi? Bütün o mücadeleden, yaşamış bir acı tarihinin "anlamı" artık avuçlarının içinde mi?

Avlaya bir kamyon giriyor birden. El silah dolu. Adamın bir birleri adına bir bildiri okuyor. Hristiyan bilimin neleri, liberalleri, sosyalistleri vb. bir dala toplayacak bir birlikten söz ediyor. Ve artık silaha gerek kalmadığından. Faşistleri de, dedi mi? En son, ağağın göğsünden bir uzaklaşmasıyla gitti duvarın rüket altında kamyonun içinde. Dışarı çıkıyor. Bir tavlun erimenin de cesarı var. Çocukları yanyana patlayan okları bir pamar.

Gelecekteki güzel günleri en çok

izamus, en bincili, en yürekli ve önder köylü. Olmo, boşalmış avluda cesedine yeniden kan dolamaya başlayan ağayı yerinden kaldırıyor. Haydi toprakların başına! "İstediğimde her ikisinin de yeni yeniden bellemişti. Ya da: Eski konumları yeni olanın içinde de dizele (i) korumamış. O gene kahyadır öteki de ağa. Ama bu kez faşistler!"

Bertolucci "Son İmparator" "Pa Yiçin", "Aşında o hiçbir zaman tarih yapmadı, çünkü tarih yapacak gücü hiç olmamıştı onun, sadece tarihin aktöründe yören bir nafif yapıp gibiydi" diyor. (Spergel, Ekim 1987, 273). Marks ve Freud'un örneği öğrencilerinden Bertolucci'nin sineması, 1900'de biz hem tarihini yapan (i) kilitlenin yamalı, yine söyüyor. Köylülere, bu alt dım-

zaman insanlarına yürekli gerkecek ayırtılabilirliği değerlendirmiş gözetim (bir domuzun öldürülüşü, derisinin yüzülmesi, iç organlarının dağılılışı, ucuca sarma vb.) izleyicileri onlar arasında herhangi bir uzaklık koymadan, o bozulmuş, asil olana, sat olana duyulan yakınlığı kullanarak, izleyicileri köylülerin sofrasında bir yere oturtuyor. Yürüyüş onlarla birlikte çarpıyor. Haksızlığı onlarla yayıyor. Tepkilerimizi koşturuyor. Bertolucci, Fellini değil, Fellini'de olaya uzakta bakkan eleştirir bir ironi var. Neredeyse Brecht'in öğardığı bir uzaklık söyüyor. Fellini, izleyiciyle ile olup biten arasında. Ama ironi, ne kadar seveci, o insanlara biraz tepeden bakmamıza öylemeye sanki. Hep ya var. Ben siz değilim. Bertolucci, izleyicisini, insanlara duygusal bütününe söyüyor. İronik yaklaşıma sonatucuk uzaklığı, ayrıntıların gözlemlemiş bir gerçekçiliğin ayaklanırdığı duygularla gelen bir bütünleşmeye bırakıyor yerini.

Filmin başında da ağa (Burt Lancaster) izlenizliğim, masumiyet, duruşluğun simgesi ve masaf koşumunun yarıntıcısı beyaz bir elbiseyle tezkerler içindeki alında kendine ölecek bir yer arıyor. Fellini alında inceden bir alay buluruz bu tuhaf imitahda. Ama sût sağan genç kız da bile (i) dokunamayacak kadar edim oysak kendisini ağağın kendini aşırın tavassına zincirle arasında, iliklerine içleyen bir insanlık trajedisi de bulabiliriz aramız.

Bertolucci biteri izlediği kadar "tarifi yapanları" aramaya sokmuş;

► Robert De Niro ve Dominique Sanda, 1900'de.

inceden inçere duyurdulmuş tarih duygusu, bir başka alından, yamandı ya da onu kavramlaştırma yetselemeden gelen bir duyguya yoğunmuş. Ya da bu duygu o duygunu bastırıyor. Hayatın anlamı sorusuna yoldurduğu bir duygu bu. Bertolucci tarih hayatın anlamı sorusuna buradaki ele alış biçimiyle bizi çok sarsıcı bir boşluk içine fırlatıyor. Filme iyice bakın. Ben ne izledim diye sorun. Yanız. Bir ağa ve kahyası. İkisinin ölmüşünden sonra çocukları. Son da aynı başlangıçta ki gibi yaşlı bir ağa ve kahyası. Ama bu kez öcnöklüklerin torunları ve oğulları. Hiçbir şey değişmemiş gibi. Köller ayrı, kışlet değişmiş. Olmo, topra kahya babası gibi yıllar sonra yorgun, ağdağın daha güçlü, bir ağa- cın dilbene çölyere ve ağa toprak yılar önce olduğu gibi, demir yoluna vassın, arzadaki tarih ne oluyor? İlişkiler sadece yeni kişilerle yeni bir düzlene aktarıyor ve insanlar sadece duyuyor ve ölüyorlarsa ve aramızın bir anlamı yoksa; değişim ile ölüme arzadaki tarih için boşaltılan buluk örneği bu iki uydurğın arasında çekilip çıkartılabilir, tarihin anlamı ne? □

Bir sinema klasiği

POTEMKİN ZİRHİSİ

"Potemkin Zirhisi", tüm sinema tarihinin gelişmiş bir örneği ve iyi filmi diye tanınan en çok eleştirilen film. Hiç kuşkusuz, yalnızca kousto kitabıyla değil, 1925 yılında yapılmış olanağı gibi görülen bir sinema tekniği de gerçeğe indirilmiştir. Tüm bu gerçekler.

Uzun yönetmen Ayzenshtayn'ın Devrim'i başkötür tek sorucuk. Ama devrim kavramı nasıl çok boyutluysa, "Potemkin Zirhisi" de o kadar çok anlam taşımaktadır. Kousto, 1905 yılında Odesa limanında geçer. 1905 provansu filmi alkışlan. Ayzenshtayn aynı zamanda 1947'yi ve 1948'yi birleşik anımsıyor. Devrim algısını indelir.

Çarın piddetine, zulmetine karşı, direnen askerler bir zirhlinin içinde; diğer yanda limanda, zirhliye dalgasına inenler ve halkın direnişi. Hemden ardından, şehirde bir çığ gibi boyayan dalgasına dalgası, yine Çar askerlerince vahşi bir te-

kerle bastırılır. Yaşlı, genç, çocuk, kadın katledilir. Ünlü Odesa medevlenir; oradaki karışma sığınatları Ayzenshtayn, tüm dünya insanlarını bu zulmü anlamayacağı ve hesabının sorulacağını ifade eder. Sinema tekniği açısından da inanılmaz bir gökme ulaştır.

Her şey çok küçük bir modelden çekiliyor; kousto et. Ama, ne den çok büyüktür. Ezilenler ile ezenler, sömürülenler ile sömürülenler; Çar ve ideolojisi ile işçi sınıfı, halk ve ideolojisi. İşte bunlar büyük çetkide bu "Potemkin Zirhisi" nde en yalın ifadeyle ele kermişe ulaştır.

Bir sinema büyüğü, bir devrim destanı, büyük görkemi bir şölen, işte kısaca "Potemkin Zirhisi". Karşılamamış gerçekler; içleyen yin-ke bir kez daha izlenmesi veya bir kez daha izlenmesi gereken bir filmi. □

► Potemkin Zirhisi'nin ünlü medevleni sahnesi. Ezilenler ile ezenler; Çar'ın askerleri ile işçi sınıfı. Fotoğraf: İPSAK Arşivi

TRT vericileri PTT'ye geçti

DAVUL TRT'NİN OMUZUNDA TOKMAK PTT'NİN ELİNDE

TRT vericilerinin PTT'ye devri konusunun dikkat çeken bir başka yanı ise, muhalefet partileri tarafından ortaya konan tüm 'Anayasa'ya aykırılık' savlarına karşın, yasamanın kamuoyunda yeterince tartışılmadan, TBMM'de ANAP oylarıyla benimsenmesi olmasıdır.

■ Asian Alp

Radyo-TV verici istasyonları ile TV aktarıcılarının taşınmaz ve taşınır idm mallarının TRT'den PTT'ye devredilmesi müddetçilenen yasa, 21 Ocak 1989 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Yasa, TRT'nin bütürlü izlenecilerin, stüdyo çıkıpından başlayanlar ahiçleri ulaştırılması aşamasındaki tüm teknik görevleri PTT'ye yükler. Bu arada verici ve link istasyonlarında çalışan TRT teknik personeli de aynı yasa uyanca PTT personeli olacaktır.

Türkiye'de ANAP hükümetinin hemen hemen varzeçilemez bir saplantısı haline geldiği "KIT'lerin özelleştirilmesi" projesinin, bir tür demokratik, özerk ve tarafsız yapıya kavuşturulmasına TRT'nin, habersizce hizmet ve araçlarına bunca zım yapımına karşın belini bir türlü doğrultamaması PTT'nin, daha çok sayıda TV kanalının tartışıldığı bir ortamda söz konusu devrin gerçekleştirilmesi dikkat çekici.

Konunun dikkati çeken bir başka yanı ise, muhalefet partileri tarafından ortaya konan tüm "Anayasa'ya aykırılık" savlarına karşın, yasanın, kamuoyunda yeterince tartışılmadan, TBMM'de ANAP oylarıyla benimsenmiş olmasıdır.

ANAP hükümetinin bu yasayı gündeme getirirken ve yasanın uygulanması aşamasındaki subjektif niyetleri ile bunların somut sonuçları, yine bu partinin programından, Başbakan Turgut Özal ve diğer yetkililerin demeclerinden yola çıkılarak az çok tahmin edilebilir. PTT'nin özelleştirilmesinden yola çıkılarak, Türkiye'deki Radyo-TV yayımlarını ikinci ayağına, yani verici ve alıcısı jebekesini özelleştirilmesini, hükümetin TRT'den istediği gibi denetleyeceği başka TV kanallarına sahip olması bunlar içinde ilk akla gelenler.

ANAF in görünürdeki ve gizli niyetleri ne olursa olsun, devir yasası Anayasa'ya aykırı bir ikerik taşıyor. Bu durum yasanın Meclis'de görüldüğünde gündeme TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası tarafından duyurulenen bir paneli konuşmacı olarak katılan TV eski daires başkanlarından Yılmaz Dalgavirenli, DYP sözcüsü, Sinop Millîyetçileri Yasar Toprak, SHP sözcüsü Ankara milletvekili Erol Ağaçlı ve Radyo-TV eski başkanı M.Tali Öngören tarafından da girilerek ortaya konulmuştur.

TRT tüzel kişiliğinin temel kaynağı olan 1982 Anayasası'nın 133. maddesinde şu hüküm yer almaktadır: "Radyo ve Televizyon istasyonları devlet eliyle kurulur ve idare edilir."

releri tarafsız bir kamu tüzel kişiliği halinde düzenlenir." Maddeden de açığa anlaşılagibi gibi, Radyo TV yayınları bir bütün olarak ele alınmaktadır. Maddede "Yayın" kelisinin "tarafsız" bir kamu tüzel kişiliği eliyle gerçekleştirilmediği kesin bir biçimde belirtilmektedir. Bu tüzel kişilik Anayasa'nın 133. maddesine uygun olarak kurulumu bulunan TRT'dir. PTT'nin bu işlevi yapışması ya da tekbaşına sürdürmesi mümkün değildir. Çünkü, PTT kurumu genel idari hizmetler için-
de yer alan bir kuruluşludur.

bu günlerde "kablolu TV yayını" konusu üzerinde TRT ile PTT arasında başlatılmış bulunan tartışma da Anayasa'nın 133. maddesi kapsamında değerlendirildiğinde, PTT'nin böyle bir yayını yapamayacağı sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu tartışma da devir yasasının Anayasa'ya aykırılığı konusunda ip uçları vermektedir.

Bütün dünyada kitle iletişim araçlarından Radyo-TV yayınlarının kimin eliyle yürütüleceği konusu hep tartışılmış; özellikle bizim gibi ülkelerde yayınlarda devlet tekelî siyasal iktidarlara parçasınca kullanıldığı

Pop müzik canlı yayınında bir rekor

STÜDYO-FM 10 YAŞINDA

Her yaştan genç müzikseverin yıllardır ilgiyle izlediği Radyo-3 izlencelerinden STÜDYO-FM, geçen Eylül ayında on sekiz yaşını geride bıraktı.

On yılda 1347, şu günlerde 1400'e yaklaşan yayın sayısı ile TRT Radyolarından yayınlanan **peş müzik** izlenceleri içinde bir rekor bu. Kuşkusuz TRT Radyolarında yıllardan bu yana aynı ad ve aynı tanıtıcı müzikle yayınlanan; yayın sayısı STÜDYÖ-FM'i de geride bırakan pek çok başka izlenceler de var. Ne

ki STÜDYO-FM'in diğerlerinden ayırt edici özelliği: başladığı günden bu yana canlı olarak sunulması, yepyeni ve sunucularının hiç değişmemiş olması, bir de içerijini oluşturulan müzik türünün hep aynı kalması. STÜDYO-FM içerisinde rock, caz, pop-ciz ve zaman zaman da ciz yapılabirler yer veriyor.

STÜDYO-FM'i değişik kuşaklardan müzikseverlerin ilgi odağı haline getiren tek neden, hiç kuşkusuz, hazırlanmasında ve sunulmasında kullanılan izlenir teknikleri değil yalnızca, izlenilen buntlar kadar

önemli bir başka belirleyici özelliği de, içerisinde kullanılan türlerin her zaman en yenileriyle cümlesi, ya da en azından böyle bir çaba içinde olması.

STÜDYO-FM'in yapımcısı Yavuz Aydın, sunucuları ise **Yavuz Aydın**, **Şebnem Savaşçı** ikilisi. Aydın'ın sesli, alımlımsız dışında, hiç de "mikrofonik" olmayan bir tınısı baskıyıcı dinleyicisinin kulagina. Şebnem Savaşçı ise deyimlerin bir spiker-sunucu... Ne var ki bu ikili idareyle ilk başladıkları yıllardaki şantiye, işkenderci tavırlarını asla-

rak gülmüze kadar getirmişler
STÜDYO-FM'i. Radyo yayıncılığın-
da çok önemli olan ekip çalışması-
nın iyi bir örneğini vermişler.

STÜDYO-FM'in içerik yönünden eleştirilecek tek yanı, kendisini **önü müzik dergisi Billboard**'un seçimi ve listeleri ile bağlı tutması. Bu durum, izlenimin niteliğini değil baki ama, kültürel işlevini ne yazık ki daraltıyor. Bu olumsuzluk, dünya-
nın değişik ülkelerinde üretilen aynı türden parçalarla da izlenim-
den yararlanarak giderilebilir ancak

Yeni yayın döneminde, radyo

"CANLI YAYIN" ÖN PLANDA

TRT Radyoları yeni yayın dönemine, yayın teknikleri yönünden çarpıcı değişiklikler ve yeniliklerle, daha doğrusu, önceleri de zaman zaman başvurulan "canlı yayın" tekniğini günün değişik sa-

Yeni yayınlarımıza göre, özellikle Radyo-Fluorin yayının düzenindeki belirteci özellikli, yayınların önemli bir bölümünün "canlı" olarak sunulması... Yayın, Ankara Radyosu'nun yirteceğinden, bir gün önceden Radyo-İ'e bağlı bölge radyoları ile birlikte saptanmış ayı planına uygun olarak gerçekleştiriliyor. Bölge radyoları sıraları geldikçe canlı olarak yayına katılıyorlar ve yöresel özellikteki haber ve konularla yayına

sinin sürekli diri tutulması, hem de "kollektif" bir çaba ve çabımanın ürünü olması yönünden heyecan verici. Bu arada "canlı yayın" tekniklerinin daha geniş bir alanda uygulanması, radyo yapmcılarının öteden beri sıkıntısı çektikleri "kendi yekâlamama" olumsuzluğunu da bir ölçüde ortadan kaldırıyor.

Radio yayımchik mesleğindeki gelişmelerin, yapımchik anlayışındaki değişikliklerin, bunların yanında iletişim tekniklerinin yaratıcılıkla yapım tekniklerine uyarılmasını, elbette radio yayımchisi açısından sevindirici bir olay... Ancak, yayın hizmetlerinin hızla, böylelikle dinamik bir yayım akışı ile aynı düzeyde olmasını, bu anlamda da üzerinde durulması gereken önemli bir konu olarak "Radio Yayınchılığ" güdümlerindeksizce verimli koruyucu.

Görüş
AYLIK DERGİ

Aynı konusu: Yağma
 Olu boyu plaket Mellen Togan □ Herkesin eli başkasının cebinde
 Tavrık Çavdar □ 25 milyon yüzde kırçı vahandaya yansıyor
 Ayfer Atay □ Rüzgârgülen Östin Akdoğan

